

hem, niet meer geschikt om aan mij opgezonden te worden.

Dat genoemde Heer dit toch maar niet gedaan heeft, is zeer te betreuren, al ware het voorwerp ook gansch bedorven geweest. Hoogstwaarschijnlijk was de vogel in quaestie een Siberische grondlijster, maar zekerheid daaromtrent had alleen kunnen verkregen worden door deskundig onderzoek van het cadaver. Eene misschien zeer belangrijke waarneming is nu, jammer genoeg, verloren gegaan. (S.)

Turdus musicus L. — Zanglijster. Een zanglijster begon hier te Amersfoort sedert 11 December te fluiten; de eerste dagen waren het slechts enkele tonen, maar 16 December des middags hoorde ik reeds het volle gezang. Ik zag den vogel hoog in een olm zitten. (van Rhijn.)

Dergelijke waarnemingen zijn vroeger o.a. gedaan op het eind van Januari 1899 in het Haagsche bosch en 17 December 1900 in den Dierentuin te 's Gravenhage en door mij opgenomen in de verslagen over die jaren. (S.)

Chelidon urbica (L.) — Huiszwaluw. Tusschen 20 en 27 Augustus zag ik onder de vele boven onzen vijver te Diepenveen (O.) heen en weder vliegende huiszwaluwen een wit exemplaar. (Stratenus.)

Dryocopus martius (L.) — Zwarte specht. In de Watersteeg bij Zwolle (O.) werd 25 September 1904 een ♀ gezien; 12 April 1905 op Catharinahove, eene buitenplaats in de Watersteeg, wederom een ♀ en eenige dagen later ook een ♂. (Hens.)

Nyctea scandiaca (L.) — Sneeuwuil. 21 Mei werd op een stuk land in de onmiddellijke nabijheid van Hattem (Geld.) een jong exemplaar geschoten (Bisschop van Tuinen). Dit stuk werd voor de verzameling van Artis ontvangen en bleek een ♀ te zijn (Kerbert.)

De datum van 21 Mei komt mij voor 't verschijnen van een sneeuwuil in Nederland opvallend voor (S.)

Milvus milvus (L.) — Wouw. 25 Juli werd een levend exemplaar voor de diergaarde van Artis ontvangen. Het was te Venray (Limb.) bemachtigd. (Kerbert.)

(Wordt vervolgd.)

Mr. R. BR. SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

EENIGE JAREN BIJ DE TABAK IN DELI.

(Vervolg).

Er zijn 2 methoden om de lalang kwijt te raken. Een bestaat in het herhaald kort afsnijden van de jonge spruiten, waardoor op den duur ook de onderaardsche stengels afsterven. Dit is echter een zeer langdurige manier: 8 maal afsnijden is vaak nog niet voldoende. Bovendien wordt de grond er niet schoon mee, want gras treedt dan in de plaats van de lalang. Deze werkwijze wordt toegepast b.v. voor het maken van weinig gebruikte wegen, voor brandvrije strooken om gebouwen enz.

De andere werkwijze bestaat in het omwerken van den grond; is dus duurder, maar doodt de lalang spoediger, terwijl bovendien de lucht toegang krijgt tot den grond.

In zwaren kleigrond zijn de geledingen cilindrisch, met knoopen zeer dicht bijeen, steeds horizontaal verloopend, bezitten een groote lengte; de stengel zelf is spierwit, de top is soms wat geelachtig getint, en scherp gepunt. Bij elke knoop zijn eenige zeer korte, ook witte, worteltjes. De grond zit geheel vol met deze witte stengels, van vlak onder de oppervlakte tot bijna een voet diepte. Om de lalang behoorlijk meester te worden, ploegt en tjankolt men dus op een diepte van 10 tot 12 Engelsche duimen, desnoods nog iets dieper, zelfs tot 15 Eng. duimen. Het ploegen van zulken kleigrond maakt bijna hetzelfde geluid als het doorscheuren van een katoenen lap. De losgescheurde aardreep wordt door den ploeg omgekeerd, tevens geperst en gerekt, zoodat ze totaal verbrokkeld er uitziet. Maar de lalangwortels zijn dan nog niet los, en schieten toch weer uit. Daarvoor dient dan het tjankollen. De koelie hakt met de tjankol telkens een kluit weg, keert die om; nadat eenige kluiten zijn losgemaakt en omgekeerd slaat hij ze met de achterkant van zijn tjankol tot gruis (hetgeen met natten grond niet wil), daarna slaat hij het blad van den tjankol er nog eens door en schopt er een paar malen in. De lalangstengels komen dan voor een groot deel al bovenop te liggen, en verdorren dan in de zon.

Er blijven dan echter talrijke grootere kluiten achter, en daarin ontspruit de lalang weer.

Vernieuwd tjankollen is dus noodig; gelukkig gaat dit veel gemakkelijker doordat de bodem dan al veel lossier is; de koelies noemen deze bewerking dan ook: „grond keeren”, en het bestaat ook hoofdzakelijk uit hernieuwd omkeeren en stukslaan der kluiten. Na deze bewerking blijft slechts heel weinig levende lalang meer over, mits de bewerking steeds diep genoeg geweest is.

In lossieren bodem (zandgrond) is het onderaardsche stengeldeel niet zoo cilindrisch, maar bij de knoopen wat ingesnoerd, de kleur is wat valer en de top minder scherp, de leden langer. Het bovenaardsche deel der planten (blad) staat ijler, en is korter.

Bewerking van dergelijken zandgrond brengt de wortels gemakkelijk boven den grond, maar komt daar een regenbui op, dan loopen ze ook uit en vestigen zich weer. Het werktuig wordt in zandgrond ook al heel gauw bot, zoodat de wortels niet worden doorgesneden, maar als lange draden uitgetrokken, en het is al zeer waarschijnlijk dat er bij het verder doorwerken van den koelie weer aarde op komt te liggen. Maar toch is de bewerking hier gemakkelijker dan in kleigrond. Ook bij het later volgende harken staat zandgrond de resteerende levende wortels gemakkelijk af.

Nu heeft de lalang nog een verdedigingsmiddel. Wordt hij n.l. wat verdrukt door afsnijden of door afbranden, dan gaat hij bloeien en heeft al heel spoedig zaad, een licht pluis, dat door den wind heel ver kan worden meegevoerd. Dit zaad levert al spoedig weer jonge plantjes, maar die leveren natuurlijk bij geregeld voortgaande ontginning van den grond geen moeilijkheden op. Die jonge zaailingen spreiden hun eerste bladen rozetvormig uit, en gaan ook weldra weer bloeien en vrucht dragen. Eerst daarna vergroot zich het plantje door het vormen van wortelstokken en dan komen ook de forsche, rechtopstaande bladeren.

Boschgrond blijkt bij het tjankollen totaal doorweven met boomwortels; die worden er ook alle uitgehaald en bijeengeworpen, nadat zij in de zon gedroogd zijn, om dan weer als brandstof te dienen, die de restanten hout vuur moeten doen vatten. Grootere wortels worden met den bijl doorgekapt en dan uitgegraven. Stronkjes tot zowat 20 c.M. middellijn worden ook gerooid; maar vooral de zware, oppervlakkig verloopende boomwortels moeten weg,

daar die later den afloop van het overvloedige regenwater zouden verhinderen, waardoor de tabak sterft.

Maar ondertusschen zijn de terreinen voor de kweekbedden gereed gemaakt. De daarvoor bestemde grond wordt zorgvuldig uitgekozen. Gemakkelijke waterafvoer is een eerste eisch. Kleigrond heeft zijn nadeelen: bijna altijd optreden van de bibitziekte, moeilijk uittrekken van de plantjes. Zandgrond leent zich weinig tot het kiemen, zoodat men later gebrek aan plantmateriaal heeft. Het best is een kleihoudende zandgrond; het zaad kiemt er goed, er is geen stilstaand water, weinig ziekte en het uittrekken van het plantmateriaal gaat gemakkelijk. De grond wordt hier zeer deugdelijk bewerkt. Geen wortel blijft zitten.

De kweekbedden worden 3 x 18 voet gemaakt met onderlinge afstanden van 4 voet, gewoonlijk in de 2de helft van Februari.

De koelies moeten dit allemaal tegelijk doen, kongsi's gewijze. Eerst wordt dan ruwweg de voor ieder bestemde strook aangegeven, en die wordt nogmaals fijn getjankold en geharkt. Onderdehand wordt met behulp van een dun touw, waaraan lapjes op afstanden van beurtelings 3 en 4 voet hangen, de plaatsen nauwkeurig aangegeven, door een andjir (bamboe-pennetje). De koelies hoogen dan de bedden op en zoo ontstaat dus ook een pad naast het bed. De bedden worden nogmaals zorgvuldig van alle vuil gezuiverd, netjes vlak gemaakt, in geen geval de rand hooger dan het midden, en de kanten weer langs een touwtje zuiver recht afgestoken. Zandgrond is steeds in goede conditie; klei moet bij droogte moeizaam worden fijngeklopt, en natte klei is haast niet te bewerken. Eindelijk wordt het bovenste aardlaagje der bedden met de hand fijn en glad gemaakt. Dan moeten nog de afdakjes gemaakt worden.

TAUKEH.

VLAAMSCH GAAI.

Bij het inzien van *De Levende Natuur* van Maart j.l. vind ik van u een artikel over de Vlaamsche Gaai of Markolde, zooals we hier zeggen. U neemt in uw schrijven de Gaai nog al in bescherming en meent, dat hij wel wat erg zwart gemaakt wordt en zijn schelmstukken nog niet bewezen zijn. Het spijt mij, dat ik het hierin niet met u eens kan zijn, want werkelijk de vogel is een der mooiste en vooral een van de leukste van ons land. Zijn zangtalent zullen we nu maar laten voor wat het is. Maar in het nabootsen van verschillende geluiden is hij een meester. Het is hem precies hetzelfde, of hij wiewaal, spreek of een kat zal voorstellen. Alle geluiden maakt hij na. Laats hoorde ik hem zelfs op een morgen het tegen-elkaar-klikken der melkbussen, die naar de fabriek vervoerd werden, juist weergeven.

Tot zoover zijn aardigste zijde, maar nu zijn zondenregister. Dat hij een liefhebber van zachte doperwt en ook van kersen is, zij hem vergeven; maar dat hij de vernielers van tal van nesten van onze zangvogels, kan hem niet vergeven worden. Ik heb meermalen gezien, dat een gaai onder groote ontsteltenis van onze zangers met iets in den bek wegvloog. Bij een dier gelegenheden had ik mijn geweer bij de hand en schoot hem neer. Het bleek toen dat hij een jonge vogel van een paar dagen oud in den bek had. Een andere keer verraste ik hem, terwijl hij op een tak zat, druk bezig op iets te pikken, dat weer een

jonge vogel was. Een kennis van mij had bij het opruimen van een hoop takkebosschen een nestje gevonden met 5 jongen, naar ik meen van een roodstaartje. De vogeltjes werden in een kooitje gedaan en tegen den muur opgehangen. De ouden voerden de jongen getrouw. Op een morgen groote ontsteltenis van de oude lui. Mijn vriend dacht, dat er een kat in de buurt was en lette er verder niet op. Een half uur later hoorde hij weer het angstgeschreeuw der oude vogels en jawel, niettegenstaande hij niet ver van het kooitje verwijderd was, komt een gaai brutaal aangevlogen en pakt een jongen uit het nest. Bij onderzoek bleek, dat nummer drie verdwenen was; de beide anderen haalde hij in den loop van den dag.

Ik had achter mijn huis in een kastanjeboom een nest met jonge vinken. Gisteren hoorde ik het bekende angstgeschreeuw der oude. Ik dacht, dat er een kat in de buurt was; aan een gaai had ik niet gedacht, omdat de boom vlak achter het huis staat en de knecht er dicht bij aan het werk was. De vogels kwamen tot bedaren en ik dacht er niet verder aan. Tegen den avond was ik zelf onder den boom en hoorde de vinken weer angstig schreeuwen. Ik keek naar boven en jawel, juist bijtijds, om een gaai met een klein vinkje te zien verdwijnen. Ik was den volgende dag vroegtijdig bij de hand, om hem bij zijn komst neer te schieten. Maar mis, onze roover was nog vroeger geweest. Het geheele nest was leeg. Ik kan om dezen tijd van het jaar niet gaan wandelen, of ik hoor de mij zoo bekende angstkreten van zangvogels. Ik heb dikwijls onderzocht wat de reden er van was en in verreweg de meeste gevallen is de gaai de oorzaak van de ontsteltenis, een enkele keer een half wilde kat, één keer was het een ekster. Ik geloof, hiermede voldoende de schadelijkheid van de markolde te hebben bewezen. En ik laat dan ook niet na, die ik onder schot kan krijgen (en dat gaat zeer gemakkelijk) neer te schieten. Het is mijns inziens te hopen, dat dit ook door anderen zooveel mogelijk gedaan wordt.

Neede.

G. J. GANTVOORT.

Naar aanleiding van uw stuk over gaaien in de „Levende Natuur” wilde ik u enkele feiten mededeelen, die niet voor hen pleiten, tot mijn spijt, want ik vind het ook mooie, levendige vogels.

Kort geleden was ik gelogeed in Gieten, waar ik de schreeuwers vaak kon waarnemen in den grooten tuin van mijn gastheer. Schuw waren ze niet, veel eer erg brutaal, daar ze vlak langs ons vlogen en boven ons in de boomen zaten te schreeuwen, terwijl er toch nog nu en dan een geschoten werd.

Eens zag ik een gaai een klein volwassen vogeltje achterna zitten. Een paar dagen later vloog weer een Vlaamsche gaai een klein vogeltje na. Hij greep het in de vlucht en verdween er, luid krijschend, mee in een bosch.

De dokter van Rolde vertelde me, hoe bij hem een nest geplunderd was.

Tegen zijn schuur was een nest gebouwd, waarin een vijftal kale jongen zaten. Terwijl hij op een kleine afstand van het nest zat, vloog er een gaai langs en kaapte die in de vlucht een jong er uit. De volgende dag verdween op dezelfde manier een tweede.

Het heet daar, dat een gaaienfamilie per dag 2 nesten noodig heeft voor zijn eigen broedsel.

Wat hun gezang betreft, ik heb nog nooit anders dan krijschen van hân gehoord, maar 'k geloof, dat ik ook nooit een troep ongemerkt heb nagegaan.

Groningen.

T. MESDAG.

